

skega reda, luč, ki izvira iz Boga in se k Njemu vrača. Katoliška poezija se zanima za kozmične sile in za tek planetov. Prav tako se pridružuje skrivnostnim gibanjem duše, neizrecnim emocijam notranjega življenja: veselju in borbam, bolesi in upanju našega ubogega srca.

Katoliška poezija izraža v vsej polnosti stremljenja in gotovosti človeka, ki je »Boga sposoben«.

Ni zabava ali razvedrilo estotov, ima posvečeno funkcijo, je slika tega, kar nosimo v sebi najvišjega in najbolj vzvišenega, je ob srečanju človeškega z božjim, ob vpadni točki narave in milosti.

Kljub globokim sorodnostim se razlikuje od mistike, njen zadnji cilj mora biti dvig duše k Bogu, adoracija, molitev.«

Helena Jaklič.

Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delavskega zavarovanja. (5. zvezek Zbirke študij Socialno ekonomskega instituta v Ljubljani. Str. 37 + 16 kart. Ljubljana 1939.)

1. Geografski institut ljubljanske univerze je že pred leti začel preučevati odnose med mestom in vasjo; namen mu je bil, spoznati vse posebnosti te simbioze v zvezi z vsemi činitelji, ki določajo gospodarsko in družabno strukturo Slovenije. Kakor povsod, so se tudi tu takoj pokazale nepremagljive ovire, ki so znamenje naših razmer.

Preučevanje gospodarskih in socialnih odnosov, demografskih razmer in podobno zahteva že precejšnjega statističnega gradiva, za kar pa je potrebna dobro razvita in organizirana statistična služba. Vsega tega pri nas še nimamo. Zato ob vsakem poskusu, ko hočemo prodreti malo globlje v našo gospodarsko in socialno strukturo, vedno zadenemo ob iste ovire, namreč ob pomanjkanje statističnega gradiva. Še dolgo bomo prisiljeni zbirati elemente za delo višje vrste v tem oziru. Računaj n. pr. donosnost naših kmetijskih gospodarstev, ko pa nimaš podlage, ki ti jo more nuditi le kmetijsko knjigovodstvo! Zagovarjaj najrazličnejše intervencije gospodarske politike, ko pa niti ne moreš predvideti, ali ne boš dosegel prav obratnih učinkov — — —

Marsikdo sploh nima predstave o vrednosti in pomenu statističnega delovanja. Tega se zavemo takrat, ko stiske pridejo do vrhunca in bi radi spoznali vzroke določenih gospodarskih in socialnih pojavov. Tedaj navadno skličemo anketo, ji določimo obseg in vsebino ter razdelimo »referate«. Navadno precej širok krog strokovnjakov posluša predavatelje, ki so z ogromnim trdom zbrali drobce v neko celoto, kakšnih večjih uspehov pa pri tem ne dosežemo.

Velikanska je razlika med delom pri nas in drugod po svetu. Posebno za kmetijske ankete pa velja pravilo, da se morajo vršiti na terenu! Saj je znano, da pridemo že ob opazovanju nekaterih tipičnih primerov do boljših rezultatov kot pa s samim ustnim postopkom, ki se more razširiti le na registracijo mnenj, nazorov in želja ter je zato brez dokazne moči.

Po drugih državah so ankete navadno pomenile začetek sistematičnega preučevanja dotičnih gospodarskih in socialnih pojavov; spremenile so se namreč v stalno statistično službo. Bistvo ankete je namreč v tem, da nam poda prerez trenutnega stanja, ne pa razvoja. Socialnogospodarskih vzrokov pa ne bomo spoznali iz tega prereza, temveč le na podlagi razvoja, ki nam ga pokaže statistično opazovanje, iz česar ugotovimo tudi vse

zakonitosti v gospodarskem in socialnem življenju. Prav v tem leži bistvena razlika obeh postopkov.

Dokler tudi pri nas ne bomo organizirali dobre statistične službe, bomo še vedno v uvodnih poglavjih vseh monografij čitali o težavah in nepremagljivih ovirah zaradi pomanjkanja zanesljivega gradiva. Ob sedanjem stanju se pa nad monografije sploh ne moremo povzpeti. To velja še v posebni meri za preučevanje našega kmetijstva.

2. Naloga, ki si jo je zadal Geografski institut, je torej bila: določiti delež, ki ga imajo v našem narodu in gospodarstvu posamezni stanovi, udeleženi v gospodarskem procesu; označiti, koliko ljudi živi kmetijstvo, obrt, industrija in ostale gospodarske panoge. Za podlago so služili podatki ljudskega štetja z dne 31. marca 1931.

Člani instituta so obdelali različne poklicne kategorije, ki določajo našo gospodarsko strukturo. Seveda, vse za leto 1931.

To dejstvo pa ne zmanjšuje pomena te študije. Podaja nam nadvse dragoceno gradivo in osnovo za nadaljnje delo v istem, pa tudi v drugih ozirih.

Način obdelave po statistično geografski metodi je določilo po krajevnih občinah razdeljeno gradivo. Rezultati so dani po krajevnih področjih, ki se jih poslužuje tudi upravna razdelitev. Po tej metodi se navadno večje upravne edinice zaradi praktičnih potreb razdele v manjše statistične province, in, če je potrebno, še v posebne statistične okraje, v katerih se preučevani socialnogospodarski pojav (statistični objekt) posebno stopnjuje. S statistično geografsko metodo je nujno zvezana kartografska predstava preučevanih pojavov.

Potrebo po omenjenih statističnih provincah in okrajih so občutili tudi člani instituta pri svojem delu: naleteli so na neenakost občin po velikosti areala in po prebivalstvu, kakor tudi po poklicno gospodarski strukturi. Neskladnosti, ki tvorijo glavno oviro pri preučevanju, odpravimo le z razdelitvijo območja na majhne, homogene okraje s čim večjo izločitvijo prehodnih pasov. Naravnost nemogoče pa je določiti gospodarsko in socialno strukturo pri tistih naših občinah, ki obsegajo mesto in — vas! (Žužemberk, Vrhnika, Krško i. dr.) Tu bi odpravila nedostatke le vsestranska statistika, ki bi pokazala pravo sliko posameznih statističnih okrajev, delov take občine.

S pomočjo podatkov ljudskega štetja so določili delež kmetskega prebivalstva in delež prebivalstva, ki živi od obrti in industrije, navedbe delavskega zavarovanja pa so jim omogočile preučitev razporeditve, velikosti in strukture obrtno-industrijskih podjetij. To drugo analizo pa so podali za leto 1938, torej za novejšo dobo, ki se bistveno razlikuje od časa zadnjega ljudskega štetja. V prvem delu so upoštevali aktivne in pasivne člane preučevanih sektorjev, v drugem pa le dejansko zaposlene.

3. Celotna študija je razdeljena v tri dele. V prvem obravnava kmetsko, v drugem (s šestimi oddelki) obrtno-industrijsko in v tretjem prebivalstvo, ki živi od prometa. Uvodne pripombe (z razlago metode preučevanja) je napisal prof. Anton Melik, tekst sam pa na podlagi raziskav članov instituta Svetozar Ilešič. Dodanih je tudi šestnajst kart, ki nazorno pojasnjujejo statistične navedbe v tekstu.

Študija nam ne kaže le razlik med posameznimi slovenskimi pokrajinami, ko podaja n. pr. sliko industrializacije naše zemlje, temveč nudi dragocene podatke za pravilno presojo našega gospodarskega in socialnega položaja. Njeni rezultati bodo v marsičem pripomogli pri izbiri sredstev in poti za reševanje temeljnih vprašanj našega gospodarskega življenja. V luči teh statistik gledamo popolnoma drugače na našo gospodarsko strukturo kot sicer; za mnogo vprašanj bomo našli pravilno rešitev le z uporabo teh rezultatov.

Zelo zanimiva in poučna je razvrstitev slovenskih okrajev glede na delež kmetijskega prebivalstva, ker nam kaže stopnjo naše industrializacije, temeljno vprašanje vseh vzhodnoevropskih držav po svetovni vojni. Če bi pri obravnavi gradiva ravnali dosledno po statistično geografski metodi in razdelili n. pr. ljubljanski okraj na severno — industrializirano — in južno — agrarno — polovico, bi se delež kmetijskega prebivalstva za južni del malo povečal, za severni pa zmanjšal. Razlike bi bile povsod tam, kjer je dobljeni delež rezultat nehomogenih delov. Toda to so v primeri z ostalim delom le malenkosti, ki jih moremo zaradi naših začetniških razmer dopustiti.

Globlje v delo samo se tu ne bomo spuščali. Pomen sem hotel nakazati z gornjimi odstavki o vlogi statistike pri reševanju gospodarskih in socialnih vprašanj.

Koliko truda pa je bilo pri tem treba, ve samo tisti, ki je že imel kdaj opravka s statistiko. Saj je pri vseh statističnih obdelavah vedno enako, da zahtevajo ogromno naporov in potroška energije, rezultati pa so v primeri s tem malenkostni. Važnost dela se pokaže šele tedaj, ko ob preučevanju dobljenih dejstev spoznamo, v čem nam rezultati morejo koristiti.

To delo je dragocen prispevek k zbirki, ki jo tvorijo po Socialno ekonomskemu institutu že izdane razprave. Še posebej pa jo lahko dodamo kot dopolnilo študijam »Socialni problemi slovenske vasi« (Soc. ek. i. 1938).

Dr. A. Uršič.

Umetnost

Razstava kluba »Lade«

Med 3. in 23. decembrom minulega leta so razstavljali v Jakopičevem paviljonu člani kluba »Lade«, ki je s tem po dolgem presledku zopet oživel.

»Lada« se je kot društvo jugoslovanskih umetnikov osnovalo po veliki razstavi o priliki kronanja kralja Petra leta 1904. v Beogradu. Razstava je bila važna manifestacija jugoslovanske skupnosti. Leta 1912, tik pred izbruhom balkanske vojne, je bila prirejena prva klubova razstava v Beogradu, katere sta se kot slovenska člana udeležila Vesel in Sternen. Beograjski razstavi sta sledili razstavi v Sofiji in Zagrebu, ljubljansko pa je preprečila svetovna vojna. Med vojno je klub v Ljubljani, Zagrebu in Sofiji prenehal, ostal pa je ves čas delaven v Beogradu. S to razstavo je slovenski del društva oživljen, sledila mu bosta tudi kluba v Zagrebu in Sofiji.

Ljubljanskemu klubu je ostal zvest Ferdo Vesel, ostali člani pa so naslednji: Ivan Vavpotič, Henrika Šantel, Šaša Šantel, Maksim Gaspari, Hinko